

Festes de **Sant Jaume 04**

am
santanyi
ES CÒPIA
DIGITALITZADA

Ajuntament de Santanyi

Sant Jaume 04

salutació

Sembla mentida, però sant Jaume torna a ser aquí de bell nou. Hom diria que qualcú posa rodes i ales a la barca del temps, que navega amb velocitat de dofí novell, solcant inexorablement les aigües de la nostra existència. S'ha esvaït un altre any i en el nostre cor segueixen glatint les il·lusions de la infantesa, mentre la pell mostra la petja de les llunes i els treballs. Enrere queden les teranyines de boires hivernals, les humitats de les bosquíes i l'olor de la terra banyada.

Sant Jaume és aquí amb el alè d'estiu que convida al descans. El ritme modern de la vida no és gaire idoni per al no fer res. La producció i la competitivitat se'ns imposen com a model existencial, quan no hauria de se així. En una societat que no hi ha temps per al descans, alguna cosa falla. Deixem, doncs, per uns dies els treballs i facem festa.

La festa té altres funcions, a més de l'esbarjo. És un poderós aglutinador de la societat i més en un indret com el nostre que ara és una cruïlla i mestissatge de cultures. Amb la festa, la plaça esdevé santanyinera al cent per cent, la nostra gent es retroba i s'estrenyen els llaços de l'amistat amb fermesa de penyal.

Fer festa és això: retrobar els amics, enyorar la bondat dels absents i caminar amb pas segur i decidit cap a un futur que volem més nostre.

Que sant Jaume sigui el nostre guia per la seva sendera d'estels. Molts d'anys i bones festes.

Miquel Vidal
Batle de Santanyí

EL RETORN DELS PERDEDORS DE LES GUERRES DE CUBA I FILIPINES (III) 1895 - 1898

Miquel Pons

Si fullejam, pausadament, les publicacions de Sant Jaume, 2001-2002, ens trobarem amb uns noms i llinatges d'una partida grossa de joves del nostre terme de Santanyí que deixaren la terra, la mar, la llar per anar a lluitar i defensar els darrers escapulons d'aquell vast imperi, possessionar arreu del món. Els joves d'aquella generació retuda i cremada, no tots embarcaren amb el mateix coratge, la mateixa voluntat de mantenir Espanya, altra hora descobridora, conquistadora, transformadora de la manera de ser de les diferents ètnies, de la seva parla, del seu sentir-se lliures amb la pell quasi nua de virats colors. I entre aquesta juvenesa, uns hi anaren forçosos perquè no tenien els diners suficients per comprar un altre que ocupàs el seu lloc. Altres hi anaren voluntariosos per tomar, era la creença, amb les butxaques plenes d'aquelles monedes amb el perfil del rei. Altres hi volgueren anar i no fou possible per la mida exigida per l'exèrcit i debades s'esforçaren en créixer perquè el seu somni era anar a matar insurrectos. Pobrets! Quina llàstima! Un paisa nostre, més conegut per es quinto Paulo, no va poder anar a pegar trets, no va poder ésser un heroi de les guerres d'Ultramar, però si el seu plant, la seva desesperació, la seva protesta, la seva suposada fidelitat al maneig del sabre tan alt com ell, varen romandre incorporats a **Historia d'un soldat**, narrada per Bernat Vidal i Tomàs. El tema també fou comentat a la publicació de Miquel Nigorra. Un servidor el té ben present, ja vellet, per la carretera de Santanyí - s' Alqueria Blanca, acompanyat d'un ca de bestiar fermat amb un venzill.

Cada soldat és l'heroi de la seva història, els que la pogueren referir, i els altres soterrats per terres antillanes i tagales, engolits pels oceans quan els acompanyava l'esperança.

Hi havia una discrepància entre els intel·lectuals, els que comandaven i altres que com Pablo Iglesias manifesta la seva opinió a les pàgines d' El Socialista: El verdadero Ejército, el que en Cuba opelea, porque así se lo exigen, no quiere la guerra. Podrán quererla quienes en ella ven medio de ganar estrellas y entorchados, no la quiere quien nada gana. EL RETORN DELS PERDEDORS DE LES GUERRES DE CUBA I FILIPINES. 1895-1898. (111), s'allunyarà del camp del combat per apropar-

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

se a l'aspecte més caritatiu i cristià, més propi d'un sacerdot en el ple sentit de la paraula i aquest home dotat de semblants qualitats és el santanyiner Mn. Antoni Vila i Palmer. Un altre jove no nadiu de Santanyí sinó de Cas Concos des Cavaller, però veí de la nostra vila, és Gabriel Barceló i Obrador del qual tenim la manca de documentació escrita i, en canvi, som sortats amb documentació gràfica, de militar i de paisa, amb retrats avalats per fotògrafs de l'Havana.

ANTONI VILA I PALMER

Fotografia(1)

Per uns moments dins l'avior no sonaran les bales i el que hi pugui haver de bèl·lic serà auxiliat per aquest mossèn santanyiner. La imaginació ens porta vers un capella ensotanat, amb la coroneta com un solideu rapat, i l'ànim de fer el bé i consolar els soldats ferits per les armes dels cubans nadius refugiats dins l'amagatall de la zafra. Aquest coratjut de la vila és Mn. Antoni Vila i Palmer, aliança entre un cognom santanyiner i un de ciutadà, que assolí el grau de capellán Segundo.

Per abastar la tanyada d'Antoni Vila i Palmer ens serà convenient apropar-nos a l'arbre genealògic dels Vila, sense pretensió d'aprofundir fins a les arrels. Com a primera providència recalarem a la família de Can Cama amb els esponsoris de Pere Julià Vila amb Antònia Maria Salom. El 1820 havia nascut Pere Julià dedicat a l'ofici de pastor tan propi de la contrada i la tradició el recorda com a bon flabioler i amb caires de glosador, dos regals de la vida bucòlica. Del matrimoni nasqué Sebastià Vila Salom i seria el desig del pare allunyar-lo de la vida camperola amb tot el que devia significar treballar al camp manualment, amb totes les incidències i les voluntats meteorològiques. La família Vila-Salom no devia passar penúries i pensaren que un fill sacerdot, un senyor, ompliria la casa. Sobra posar en dubtes que Sebastià Vila i Salom era posseïdor d'una intel·ligència, com s'evidencia el tro-

DON ANTONIO VILA PALMER
CAPELLAN SEGUNDO

Fotografia(2)

barlo com a becat al Col·legi de la Sapiència, que es distingia dels altres semina-ristes per el color vermell de la toga, de la blava dels seminaristes normals.

Sense dubtar de la intel·ligència i de la capacitat d'estudi, hom pensa si la sort de tenir un fill capella era més pròpia del pare i de la mare o del propi fill. El terat de la Sapiència era un indret privilegiat on devien arribar molts de tocs de les campanes de tants de cloquers del barri, però també una altura, on arribava l'aire mariner i el domini sobre altres terrats, com aquell de la casa pairal dels Palmer del Temple on, sovint, es podria destriar les dues germanes Francisca Dolors i

Catalina. La vocació sacerdotal de Sebastià es va rompre i els llatins, i teologies així com l'estudi del samperi o les Elegàncies... de Fra Miquel Burguera, franciscà santanyiner, reemplaçaren el que havia de ser amor diví pel que era amor humà. Els estudis sacerdotals es canviaren per els de Batxiller en lleis el 1840. No trigaren massa, els esponsals de Sebastià Vila i Salom amb Francisca Dolors Palmer (1842). No foren pocs els citrecs i distincions del misser santanyiner: degà del Col·legi d'Advocats, diputat provincial per Eivissa, juntament amb el senyor Miquel Amer, (28-III-1871), president de la Diputació, president del Circulo Mallorquín, la reina Isabel II el nomenà **Caballero de la Real y Distinguida Orden Española de Carlos III... Dado en Palacio a siete de marzo de mil ochocientos setenta y uno**. En política s'inclinava per un govern republicà, lliberal. Amb ell es donava la paradoxa de ser catòlic practicant i, ensem, d'ideologia anticlerical. Sembla com un detall de Valle-Inclán, el fet de que el dia del Corpus, quan la processó passava pel carrer tan estret de Sant Roc de Ciutat, es girava la custòdia davant la balconada de la mansió de l'il·lustre malalt. A la seva mort El Cantón Balear es queixa que es tributassin oficialment hores fúnebres, doncs es considera que havien de ser civils i que les religioses compatien a la família. A la vegada acusa de caciquisme i fervents catòlics

(1) "El Cantón Balear" (26-V-1873).

(2) Moltes de les anotacions procedeixen de la biografia "El legionario Sebastián Vila Olaria" de Francisco Bisquera Vila. 1963.
(3) Arxiu Sagramental Parròquia de Santa Andreu, Santanyí. "Defunciones de 1910 a 1925". IV. F. 16 N° 1211-1-1910. Signa Rafel Sitjar, rector.

(4) Recomanació de l'obra citada de Bisquera Vila.

(5) "La Almudaina" (2-X-1930).

(6) Bisquera Vila. O.C. Nota 7 Pàg. 26.

els republicans de la Comissió provincial.(1)

La defunció de l'advocat Sebastià Vila i Salom fou en 15-V-1873.

De les esponsalles Sebastià Vila i dolors Palmer nasqueren: Sebastià, Francesc, Pere, Maria, Antoni i Miquel. Francisco Bisquera Vila, estudiós dels seus avantpassats innova que els dos fills, Sebastià i Francesc, emigraren a Amèrica i prest es perdé el contacte amb la família, fins el punt que la mare Francesca Dolors i Palmer no els esmenta el seu testament efectuat davant el notari Emili Guasp, de Ciutat, el 14 de gener de 1887. (2). La vídua de Sebastià Vila i Salom, esdevinguda responsable dels estudis dels altres fills mascles, morí el 1895.

De la nissaga Vila-Palmer volem deixar constància, malgrat sia breu per les vinculacions atàviques amb Santanyí i s'Alqueria Blanca, com a anelació i dedicació especial a Antoni vila i Palmer.

El fill Pere portava el nom de l'avi pastor seguint l'ancestral costum de Mallorca. Havia nascut a Santanyí, 1863. El 10 d'agost de 1879 li expedixen el títol de Batxiller en Arts, a l'Institut Provincial de Segona Ensenyança de Balears. Segueix els estudis de Medicina a Madrid, on se li concedí el títol de Médico Cirujano que exercí a s'Alqueria Blanca. Hi ha constància de la doble condició de metge i sacerdot a un exemplar de La Última Hora, del 30-XII-1896: **PEDRO VILA. Pro. MÉDICO. ALQUERIA BLANCA**. La casa s'ubicava a l'actual carrer de Sant Roc i fou adquirida per l'amo en Sebastià Rigo, de Can Bonjesús. (3)

Miquel Vila i Palmer, va néixer a Palma el 1855. Segueix els estudis de Dret i com a misser fou nomenat tresorer del Col·legi d'Advocats. A la mort del pare, senyor Sebastià Vila, deixa l'ofici de misser i s'incorpora a l'exèrcit, lluitant en el bàndol isabelí contra els carlistes al Regimiento de Luchana Infantería N° 2 fins el 1876. Per la seva valentia fou guardonat amb la Medalla de Alfonso XII. La seva eufòria castrense l'empeny per anar a Filipines, (23-IX-1880) i li concediren el pase de Oficiales al Ejercito de Ultramar, (22-XI-1881). Maria Cristina, la reina regent, li concedeix una comissió de serveis a Filipines. (26-11-1887). Se li encomana la secció correccional de la Isla de Joló, fins arribar a comandante de puesto a la caserna de carrabiners de Zamboaga, amb l'inici d'una sèrie de riscos, d'enganys, de morts anunci dels primers moviments d'insurrecció principiada el 1871. En certa manera

s'ha de considerar al militar lloreat Miquel Vila i Palmer com un d'aquells combatents a Filipines, per mantenir la vinculació a Espanya. (4)

La vídua de l'advocat Sebastià Vila i Salom al seu testament atorga la llegítima corresponent als fills Pere, Miquel, Antoni i com hereva universal la filla Antònia Vila i Palmer, més coneguda per Maria, la qual morí l'1 d'octubre de 1930. Li sobrevisquen el seu germà Mossèn Antoni, Cura Castrense de esta Plaza i la seva germana política doña Angeles Olaria, vídua de Miquel vila. La casa mortuòria era a la Plaça de la Constitució de Ciutat, 96 i el funeral a la parròquia de Sant Nicolau. (5)

Antoni Vila i Palmer fou el darrer de la nissaga que va sobreviure. Fou fill de Sebastià Vila, advocat i de la R.O. de Carlos 111, i de Francisca Palmer, de la parròquia de Santa Eulàlia, de Palma. Els padrins paterns foren: Pere Julià Vila i Antònia Ma Salom. Padrins materns: Miquel Palmer i Catalina Vidal, consorts de Ciutat. Se li posa el nom d'Antoni, Victòria, Pere i Marc. Els padrins de fonts: els seus germans Pere, de Santanyí, i Antònia Vila i Palmer, de la Catedral de Palma. (6)

L'any 1865, any de naixença d'Antoni Vila i Palmer, fou el de la mortal colera morbo, amb una solada de morts.

A l'Arxiu Sagramental de la parròquia de Sant Andreu de Santanyí els llibres de defuncions són posteriors a l'any 1865 i els del Jutjat Municipal s'inicien el 1871. A Ciutat es comptabilitzaren 2.300 morts.

Als catorze anys, 1879, Antoni Vila i Palmer comença els estudis al Seminari de Sant Pere, del barri de Monti-sion i de la Calatrava. Finit els estudis el 1892, fou ordenat prevere el 1893. El seu expedient és l'índex de la seva intel·ligència i dedicació a l'estudi i distingit com a patge del bisbe Jacint Ma Cervera i Cervera (1886 a 1892). Als vint-i-dos anys obté el títol de mestre d'escola. La titulació oficial és signada a Madrid. (16-VIII-1888). Hi ha constància d'alguns nomenaments com a mestre interí: "maestro interino provisional de Alqueria Blanca (Santañí), con el sueldo de 625 pts." (8- VII-1885). De l'escola pública de nins de Cas Concos (Felanitx) (19-V-1889). A s'Alqueria Blanca és molt possible que fos el domicili del seu germà,

(7) "Los Mallorquines en Cuba". "Heraldo de Baleares" (28-XII-1896).

(8) "En Cuba". Hospital de Regla. "La Última Hora" (28-XII-1896).

(9) "Mallorquines en Cuba". "Heraldo de Balear" (14-VIII-1897).

(10) "El Isleño". (13-IV-1898).

(11) "Los Mallorquines en Cuba". "Heraldo de Baleares" (28-XII-1896).

(12) Joan Pou Muntaner. "Noticias y relaciones históricas de Mallorca. Siglo XIX. Tomo IX (1896-1900). 1899.

es metge Perico, com era conegut. Tal volta la primera escola radicada a s'Alqueria Blanca després de la conflictiva del puig de Consolació.

De l'expedient integrat el "Cuerpo Eclesiástico del Ejército" a la "la subdivisión" consta que va néixer a Santanyí el 2 de novembre de 1865. A la "2a subdivisión" detalla que el 27 d'agost de 1895 era "capellán interino"... El 12 de març de 1896 "Capellán 2º por oposición". Castrense. Madrid. El 4 d'abril de 1900 "Capellán 2º asimilado a 1er teniente" i el 24 d'abril de 1917 "Capellán primero por antigüedad". A cada apartat consten anys, mesos i dies. A la tercera subdivisión fa referència al destí de Cuba: "Por la campaña de Cuba, con arreglo al R.D. De 7 de septiembre de 1899 (c.J. N° 175), junt a altres anotacions a "Aumentos por abonos del doble tiempo de campaña". A les notificacions oficials en trobam de particulars a la premsa ciutadana. En referència a l'hospital de Regla és lloable l'afirmació del bon comportament dels senyors Vil a i Jaume (7). És digna de menció la voluntat del bisbe de l'Havana que desitjaria que els dos clergues restassin a l'illa per premiar tantes virtuts (8). El bon fer dels dos clergues ve recolzat per una nota a "Heraldo de Baleares" tant pel "Cura Castrense D. Antonio Vila y Palmer que serveix el "Batallón expedicionario de Tarifa i, a la vegada, per Mossen Miquel Jaume i Munar. A petició del bisbe de l'Havana se'ls concedeix la Cruz del Mérito Militar (9).

A una "Crónica local" emet la notícia que ha estat nomenat Cavaller de la Orden de Isabel la Católica "nuestro paisano D. Antonio Vila, cura párroco castrense que presta sus servicios en Cuba, en el Hospital de Regla". (10)

"Heraldo de Baleares" sovint elogia el comportament del capella castrense Antoni Vila i Palmer, que serveix al "Batallón expedicionario de Tarifa". Repetides vegades s'ha esmentat que havia mort de "fiebre amarilla", innovació falsa si bé és veritat que febre l'ataca com a conseqüència dels contactes amb els soldats malalts a l'hospital de Regla, on rebien atenció facultativa i caritativa, en alguns moments més de 5.000 malalts. "Heraldo Baleares" no escatima felicitacions als dos generosos sacerdots mallorquins. Els dos mossens foren felicitats pel general mallorquí Valerià Weyler, criticat i lloat a Cuba, i també foren mereixedors de lloc pel prelat de l'Havana. A l'apartat "Los mallorquines en Cuba" de "Heraldo Balear" (11), recorda que en edicions anteriors Mn. Antoni Vila i Palmer havia estat proposat per con-

cedir-li la "Cruz de Beneficiencia" i en el mateix número, suara esmentat, fa extensiva la notificació a favor del seu company M. Miquel Jaume i Moner, natural de Lloret, pels seus serveis a malalts i ferits a l'Hospital de Regla. "Los curas castrenses Vila y Jaume, son los únicos curas militares mallorquines que pertenecen al Ejército de Cuba y los únicos Sacerdotes de las jurisdicciones secular, castrense y regular que se han prestado voluntariamente á servir en los Hospitales, con la agravante circunstancia en los dos de no llevar en Cuba al solicitar un puesto de honor y peligro, más que unos 15 días". Motivats per l'humanitari comportament dels dos clergues, un de Santanyí i l'altre de Lloret, es va rumorejar que el bisbe de l'Havana els insistia de restar a Cuba, després d'haver acabat la cruenta guerra. No fou així, els dos retornaren i de Mossèn Antoni Vila continua a l'Exèrcit en diversos destins. Sembla que el retorn de Cuba del castrense de la vila fou el 14 de gener de 1899. Una altra nota també situa la tomada de Cuba de Mossèn Antoni Palmer, però el nom Josep està equivocada (12).

Cuba, com la romanalla d'aquell imperi d'or on sempre a algun indret, no s'amagava el sol, posava la definitiva cloenda.

Azorín, el pare de la nominació de Generación del 98, calendes després escrivia a l'amic Gregorio Maraón:

"Querido amigo Maraón... y me causa honda tristeza la situación de España. Estos días ando leyendo todo lo referente a la pérdida de Cuba y Filipinas. Y veo ahora con dolor, pero sin sorpresa, que hay ahora en nuestra política la misma negligencia y la misma ceguera. El resultado será un tremendo desastre.

Te quiere y admira. Azorín." (13)

L'aventura del Maine, enfonsat pels mateixos nordamericans i culpen a Espanya, els durs combats, la pèrdua de tants d'homes, tanta de sang derramada per aquelles terres càlides definitivament perdudes com a colònies espanyoles acaba tot, però no tot, amb el Tractat de París. 1898. Una historia negra acompanya els llasmatats perdedors de retorn a casa no sola lacrats per la pèrdua d'alguns membres, altres ferits, altres malalts i el que és més indigne el tractament que reberen de

tomada en els vaixells, sinó la ignomínia i motius de burla, una vegada ja arribats a aquella Espanya, especialment a algunes ciutats més que res entregades als ocis. No es difícil esbrinar de quina part s'inclinava el propi dolor. Com a addenda uns afegim al currículum del nostre país Mn. Antoni Vidal i Palmer: el 1905 el trobam com a capella del "Regimiento de Alicante i el mateix any (7-IX-1905) és destinat a Madrid. En els papers de Bisquerra Vila es detalla el convit a "Señores y Oficiales" per a l'acomiadament. A una carta incompleta, enviada des de s'Alqueria Blanca (5-II-18...?) deu ser escrita pel seu germà, el metge Perico, a l'altre germà Miquel amb la notícia que la germana Maria arriba bé i notifica el bon estat del germà Antoni i, a la vegada, manifesta "que el Obispo de la Habana le había dicho personalmente que la propuesta pasar al empleo inmediato superior estaba ya presentado a la Capitanía General para que Weyler le nombrara cuando regrese a la Habana á la resolución del Sr. Ministro de la Guerra...".

Una nota manuscrita, segurament còpia, segurament còpia, es dirigeix a la Senyora, és de suposar que es tracta de la reina regent Maria Cristina: "El capellán de este Batallón Don Antonio Vila y Palmer suplica a V. M. Con la presente instancia se digne otorgarle una recompensa por los diez meses de operaciones de campaña y varios hechos de armas que ha tomado parte durante la última guerra de la isla de Cuba. Las razones que aduce el recurrente en las cuales funda la petición son el haberse hallado durante diez meses de operaciones activas de campaña asistiendo a los hechos de armas acaecidos en Chillantes y Echemendía en 21 de mayo de 1898..." Es veu que Mossèn Antoni no despendava les possibilitats d'exercir com a sacerdot a l'Havana ell i el seu company de Lloret, que els havia suggerit el prelat cubà. Del 15 de novembre de 1926 data una carta del "Obispado de Salto" que li dirigeix el Pbro. Carlos María Carrete: "R. Sr. De parte del Obispo mi Señor hago saber a Vd. Que a pesar de sus buenos deseos, no puedo ofrecerle por el momento una parroquia pues están las de la diócesis todas ocupadas. Solo tendrá tenencias y comprende que no puede ni debe ofrecerla a Vd. Dice que en caso de vacante en las condiciones que Vd. ha expresado lo tendrá presente y le avisará.

El Obispo, mi Señor, lamenta no poderle incorporar al clero de su Diócesis demostrada la valía de Vd. Le encomienda a sus fervorosas O.O. y le bendice de "corde".

(13) Azorín. Madrid) de Marzo de 1934. (ABC Cultural.Nº 229.22-111-1996).

De Vd. R. Sr. Íntimo servidor C.J. Pbro. Carlos "Carrete"

Quan Mossèn Antoni Vila i Palmer tenia 43 anys, manifesta a un borrador els mèrits dels quals ha estat mereixedor amb la finalitat d'aconseguir una canongia: "Se desea que el Capellán de Regimiento de Cazadores de Luistania, 122 de Caballería, Don Antonio Vila y Palmer, ser nombrado canónico de la Catedral de Palma de Mallorca, en la vacante del Señor Castell (q. e. p. d.)"

La provisión corresponde a SU SANTIDAD.

Las recomendaciones: AL PAPA, AL NUNCIO Y AL CARDENAL SR. MERRY DEL VAL"

GABRIEL BARCELÓ OBRADOR

Ja he fet menció a un altre jove, Gabriel Barceló i Obrador, no nascut a Santanyí, però sí que hi acaba la seva vida. La naixença fou a cas Concos, així consta a l'Arxiu de la Parròquia des Cavaller, expressat amb els següents termes: "En la Iglesia de la Concepción de Cas Concos distrito parroquial de Felanitx provincia de Baleares

Fotografia(3)

Fotografia(4)

(14) Parròquia de la Concepció de Cas Concos. "Naixements". Llibre ler 1861. Gabriel Barceló i Obrador. 1870. F. 21-v N° 10.

Obispado de Mallorca a los veinte febrero de mil ochocientos setenta y D. Tomás

Bennassar Pro y Vicario de dicha Iglesia bautizé solamente a un niño nacido cerca de las dos de la madrugada hijo de los con. Antonio y Bárbara Obrador naturales de esta y vecinos de Campos y los maternos Antonio y María Artigues. Fue su nombre Gabriel asistieron de padrinos Sebastián Barceló y Barceló soltero y Maria Artigues y Taula (sic) de esta vecindad..."

Signa Tomas Bennassar Pro. y Vis. (14)

La família Barceló i Obrador, de Son Danusset (Santanyí), conserva unes fotografies de Gabriel Barceló. La major part d'elles va vestit de paisà i sols una de militar amb un grup, millor una banda de música. Gabriel Barceló és el segon per l'esquerra i porta barba i entre les cames un tambor. Al dors "J. A. Soroa. Fht. Amateur. Depósito Central. E. Mestre, Petit - O'reilly 45. Habana. (Foto N° 3). Una altra foto, elegantment vestit de paisà amb tots els detalls al dors esta escrit: "Dedico este retrato a mi querida madre en prueba de cariño su hijo Gabriel. Habana día 24 de noviembre de 1895. (Gabinete fotográfico "Morou". O' Reilly 45 entre Aguacate y

Fotografia(5)

Fotografia(6)

Compostela. Haban. Emilio Predo). (Foto 4). Potser que la foto anterior i la número 5 fossin anteriors a la cruenta guerra entre Espanya i Cuba, als principis de l'any 1895. "Narciso". Fotógrafa, com informa la part posterior fou premiat a Bruselas 1891 i a Matanzas el 1881. Acompanya la foto 5. HABANA. ISABEL LA CATÓLICA N° 75. MÚSICA i varies medalles d'altres guardons. Ignoram qui pot ser el personatge de la "foto 6" inclosa com a model de la indumentària militar de l'època colonial. El fotògraf tenia estudi a París i a Havana (Cohner).

La data de 1895, Barceló ja era a Cuba o hi fou enviat de ben presto Entre els familiars hi ha la certesa que una vegada a Mallorca sentí nostàlgia de Cuba i de bell nou va prendre vaixell.

A la informació de Registre Civil de Santanyí, consta la seva defunció el 3 de gener de 1930, al carrer Majoral, n° 34, fill d'Antoni Barceló i Barceló i Bàrbara Obrador Artigues. Era fadrí i de professió conrador. Tenia dues germanes, Maria i Bàrbara i un germà Sebastià (a) Rave, de Cas Concos i casat amb Maria Obrador i de casats anaren a viure a can Mel. El matrimoni treballava unes terres que havien format part de Danús, dels Asprers, escapat per motius econòmics, al que seria Son Danusset, per satisfer un deute passa a les senyores Guasp, ties de l'arquitecte Joan Sbert i Ferragut. El casalici, aleshores inexistent, cal situar-lo vers el 1900 i fou treballat pel mestre d'obres Jaume Obrador, germà de l'esposa de l'amo en Sebastià Barceló, que anaven a Cas Concos a peu per cuidar la finca i, a la vegada, es bastia el casal, avui propietat de la senyora Aina Obrador Llambies, filla de l'amo en Pere Obrador (a) Manxa de Felanitx. Una altra porció desmembrada de Son Danús és Son Danús Nou, propietat dels senyors Barceló- Nigorra. Son Danús, on s'han fetes algunes modificacions, és propietat de la vídua del senyor Gregori Llobera, Antònia Pons. De quina manera la guerra de Cuba ha desembocat a un capítol de la història agrària de Santanyí.

La foto núm. 1 correspon al seminarista Antoni Vila i Palmer "A mis queridísimos hermanos como muestra del cariño inmenso que les profesa Antonio. (R. Ribas, calle de Palacio 46, Palma de Mallorca). La núm. 2, tan deficiente, procede de "Heraldo de Baleares" (I-XII-1896).

Foto 8: al cementiri de Santanyí, es troba el panteó, un cilindre coronat per una creu, tot molt simple: HERMANOS VILA y P ALMER (Via Sant Antoni. N° 42.)

(Continuarà)

Cala Figuera (Santanyí), 19 i 21 d'abril de 2004

El 1898 el 19d'abril el govern dels Estats Units envia un ultimàtum a Espanya perquè abandoni en 48 hores l'illa de Cuba. I el 21 el president dels Estats Units, William Mackinley declara la guerra a Espanya.

(El meu agraïment a la família Bisquerra i Vila i als familiars Barceló i Obrador, de Son Danusset, per la col·laboració rebuda. Miquel Pons)

FAR DEL CAP DE SES SALINES, 141 ANYS DE LLUM

Jaume Ferrando Barceló

FAR DEL CAP DE SES SALINES, 141 ANYS DE LLUM

1.- Figura

Des de ben antic, per allunyar les embarcacions que solcaven els mars dels perills, per guiar-les, s'encenien fogueres a punts importants de la costa, normalment a llocs alts. A l'edat mitjana i segles després s'encenien focs dalt de torres, les talaies de foc, anomenades també torres de senyals, per tal d'avisar de la presència de naus pirates, molt freqüents allà pels segles XVI fins al XIX, si bé aquests senyals no serien exactament l'origen dels fars, amb una finalitat ben diferent com és el guiatge de les naus pels bons camins de la mar.

Les referències més antigues de fars són les del far d'Alexandria, sisena meravella del món antic, construït al segle II aC per l'arquitecte grec Sóstratos de Cnido, a l'extrem d'una illa anomenada Pharos, que estava unida a terra ferma a l'època del faraó Ptolomeu Filadelfo que fou el qui el va fer aixecar. Del nom d'aquesta illa ha

1.- Figura. Plànol del primer projecte del far del Cap de ses Salines (any 1859). (Arxiu de l'Autoritat Portuària de Balears).

FAR DEL CAP DE SES SALINES, 141 ANYS DE LLUM

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

esdevingut el nom de far. L'altra llum marítima antiga, anterior fins i tot al far d'Alexandria, fou el Colós de Rodes, cinquena meravella de l'antiguitat, estàtua del déu Hèlios, d'uns 32 metres d'alt i unes 70 tones de pes, obra de l'escultor Xares de Lindos, que s'alçava dreta a l'entrada del port, amb un peu damunt cada una de les barbacanes i que amb la ma dreta portava una torxa encesa. Es va instal·lar devers l'any 280 aC per commemorar la victoriosa defensa dels rodís sobre Demetri Poliorcetes, rei de Macedònia.

Pel que fa a Mallorca, la primera notícia de l'existència d'un far el situa a Pollentia, l'actual Alcúdia, en temps de l'Imperi romà, on hi havia un important port pel tràfic de vaixells amb Roma. Una làpida trobada l'any 1724 als voltants de Pollença en fa referència. Un altre far de la mateixa època pareix que es trobava prop de Portopí, important port a l'època romana, on ara hi ha el castell de Sant Carles, on també s'hi bastí un far del qual tenim notícies que ja funcionava a finals del segle XIII. Amb la construcció a principis del segle XVII del castell, no podien estar emplaçats la farola i el fort un prop de l'altre, ja que amb les canonades es rompien els vidres de la llanterna, per la qual cosa es va col·locar damunt la torre "de senyals" construïda al segle XIV situada a l'entrada de l'ansa. Avui en dia encara es troba al mateix lloc i és el segon far més antic d'Espanya encara en funcionament. Voldria fer menció a la importància que se'ls donava als fars des de ben antic, és el reial decret que donà el Rei Pere el Cerimoniós, dia 2 de desembre de 1369, pel qual s'ordenava que tot aquell oli que vessàs o regalimàs quan es mesurava al Banc de l'oli de Ciutat, fos entregat per a cremar al far de Portopí.

En el segle XIX, segle de grans canvis i avenços, també en els vaixells i en la navegació, l'enllumenat de la costa espanyola era molt escàs i molt inferior al d'altres països d'Europa. Aquest motiu, juntament amb altres, com un incident a les costes de Galícia atribuït a la falta de balises, va contribuir a l'elaboració d'un Pla d'enllumenat marítim que es va aprovar per un Reial Decret de 13 de setembre de 1847.

3.- Figura

Característiques actuals del far del Cap de ses Salines
Núm. 139
núm nacional: 33890
núm. Internacional: E - 0314
Latitud: 39° 16,0' N
Longitud: 003° 03,3'
Característiques de la llum: GpD (2+1) B.
Abast: 13 milles
Forma de la torre: circular
Altura: 17 metres
Altura plànol focal: 23 metres
Llum actual: làmpada incandescent
Òptica: diòptrica

Segons aquest Pla, a

Mallorca li corresponien onze fars, un dels quals era el del Cap de ses Salines, de sisè ordre. Per tal d'encendre la làmpada, apagar-la, el manteniment i la vigilància, a més de la torre, s'havien de construir habitatges per als torrers, com llavors es deien, i les seves famílies, per a fer tornos de guàrdia durant la nit.

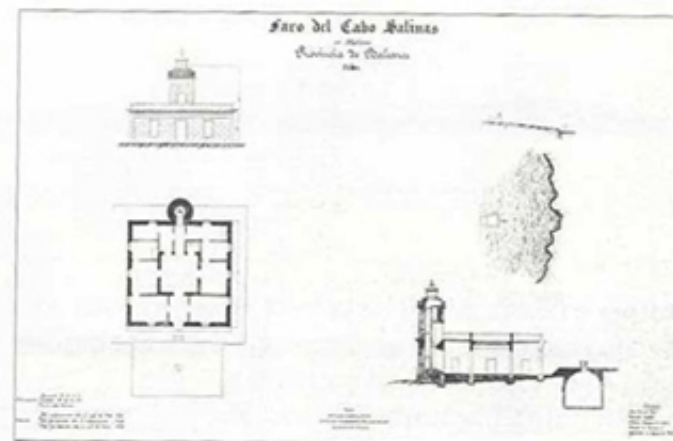
El Far del Cap de ses Salines

Les Illes Balears són la comunitat autònoma amb el nombre més gran de fars de l'Estat espanyol, 16 a Mallorca i Cabrera, 7 a Menorca i 10 a Eivissa i Formentera. A més hi podríem afegir 33 balises costaneres i totes els llums interiors dels ports.

Al terme de Santanyí tenim dos fars, el del Cap de ses Salines i el de la Torre d'en Beu a Cala Figuera. Per la seva antiguitat, situació estratègica, perquè a més ha estat un far habitat i per les seves característiques lluminoses, el més important, és el del Cap de ses Salines, a l'extrem més meridional de Mallorca.

Aquest far fou dissenyat per l'enginyer Emili Pou en un primer projecte de l'any 1859. El situava just a la punta, on els dies de molta maror les ones hi pegaven fort, per això feu un segon projecte en el qual l'allunyava seixanta metres de la vorera de la mar. Aquest segon projecte fou aprovat per una Reial Ordre de dia 11 de març de 1861.

Segons consta a la memòria descriptiva del projecte, la seva construcció es justificava per la importància de senyalitzar el freu entre Mallorca i Cabrera, ja que com es deia "el ancho considerable de este hace que se resuelvan a embocarlos muchos navegantes que carecen del necesario conocimiento practico de aquella localidad y es notable el número de ellos que ba á perecer en la punta de las salinas. El escaso relieve de ésta las oculta pronto tras la curva del mar a la vista del observador y la mas leve equivocación ó un insignificante error en la estima á causado bictimas con lastimosa frecuencia y las ha de causar todabia antes que se encienda el Fáro, razón por la cual no sabemos ponderar bastante la necesidad urgente de establecerlo. No insistiremos en demostrar su importancia por que la estadística de naufragios nos releva de esta tarea. La luz de la punta de Salinas prestará servicios por si sola á la navegación costanera y los prestará mas importantes aun á la navegacion por largo como saludable auxiliar del Fáro de Cabrera cuyo proyecto no tardaremos en presentar".

4.- Figura

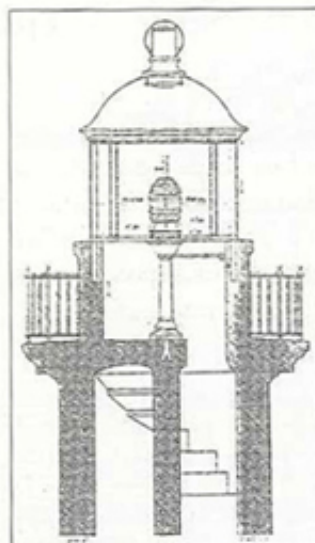

5.- Figura

no previstes en el projecte, a més de les despeses per a obrir un camí de servei, d'uns tretze quilòmetres per dins terrenys de s'Avall i s'Avallat que donà el Marquès del

Les obres per a la seva construcció es van subhastar ben aviat, concretament dia 26 d'abril, i se les adjudicà mestre Pere Joan Oliver per 365.000 reials, però se'n van haver de gastar 280.289 reials més per obres

- 3.- Figura. Fotografia actual del far. (Arxiu de l'Autoritat Portuària de Balears).
4.- Figura. Plànols de l'emplaçament, alçat, planta i secció del far tal com es va construir. (Del llibre Faros españoles del Mediterráneo, de Miguel Angel Sánchez Terry).
5.- Figura. Carta náutica amb el freu entre el Cap de ses Salines i l'arxipèlag de Cabrera. (Atlas Náutico de Tofiño. Any 1786).

9.- Figura

que actuava sobre una dinamo de 1800 watts i 24 volts, i aquesta corrent permetia carregar un grup de bateries quan el vent arribava a una velocitat superior als 12 km/h. El generador anava muntat damunt una torre metàl·lica de 15 metres d'alçada. Com a equipament de reserva hi havia un grup electrogen de benzina de 2 kW. La manca de vent suficient va fer que el generador eòlic no tingués molt èxit, i per això es van instal·lar dos grups Freport de 10 CV de potència per a carregar les bateries i per a subministrar llum als habitatges i a la làmpada elèctrica de 125 W i 24 V que va substituir el llum Aladí.

També l'any 1957 es va alçar la torre 6,5 metres per augmentar el seu abast, es va canviar l'antiga llanterna per una altra Racional de 1,75 metres de diàmetre i es va muntar una òptica Barbier Bernard et Turenne

(BBT) cilíndrica diòptrica de cristall tallat de 500 mm de diàmetre i una instal·lació lluminosa per donar les característiques que encara presenta actualment de 1 + 2 llampades blanques cada deu segons. Ja a l'any 1969 s'hi va instal·lar una sirena elèctrica AGA de vibradors electromagnètics.

La necessitat de garantir el funcionament dels fars per la seva importància per a la navegació va fer que se'ls instal·làs dispositius d'acord amb els avenços de les tècniques. Així, l'any 1982 van començar al far del cap de ses Salines els treballs d'automatització del senyal per mitjà de plaques solars, un relé de crepuscle, un regulador, un canviador espurnejador de làmpades i les bateries.

Els habitatges sempre van ser insuficients per allotjar els dos torrers que li corresponien, juntament amb llurs famílies, i per això l'any 1972 es van ampliar. Des de l'any 1993 ja no són necessaris per aquest menester, ja que va deixar d'estar habitat per torrers o com es deien aleshores i es diran fins a la seva extinció, cosa que ja ha passat amb el cos, tècnics mecànics de senyals marítims.

Buit ara de torrers, automàtic, al mateix lloc, continua il·luminant d'esperança les nits del migjorn de Mallorca, guardant dins la memòria tants i tants de vaixells,

embarcacions, tempestes i fets que durant tant de temps ha contemplat. Que per molts d'anys ens faci el mateix guiatge.

El far a la Guerra Civil

DI	TIPO	ANOTACIONES	ESTADO DE LA LAMPARA
1	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
2	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
3	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
4	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
5	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
6	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
7	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
8	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
9	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
10	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
11	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
12	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
13	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
14	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
15	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
16	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
17	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
18	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
19	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
20	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
21	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
22	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
23	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
24	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
25	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
26	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
27	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
28	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
29	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
30	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada
31	11	Se le dio mantenimiento a la lámpara.	apagada

10.- Figura

La Guerra Civil entre els espanyols va apagar moltes coses, fins i tots fars, i el far del Cap de ses Salines no es va lliurar dels trastorns que va suposar aquesta guerra tan inútil com són totes les guerres.

Encara que sigui com a curiositat, i amb els motius que hi devia haver al darrera, segons consta al Llibre de Servei del far d'aquests anys, hi va haver diferents ordres d'apagar i d'encendre momentàniament el far del Cap de ses Salines, tal com va passar també amb d'altres.

Escrivia aleshores el torrer Guillem Bonet a la fulla corresponent al mes d'agost de 1936:

El día 13 noche del 12 - a las 23h 30' se apagó este faro por orden del Comandante militar de Santañy. A pesar de que estos servicios estan firmados por el torrero Sr. Bonet, hasta el día 27

prestó servicio el Sr. Monserrat, fecha en que fue llamado a filas.

El mes de setembre de 1936:

Durante todo este mes y hasta el día 7 de Octubre inclusive estuvo apagado el faro prestandose el servicio de telefono sin que haya novedad digna de mención.

9.- Figura. Dibuix d'un tipus d'instal·lació de sisè ordre amb llum fixa, pròpia del fars del pla de 1847.

10.- Figura. Pàgina del llibre de Servei del far, de l'època de la Guerra Civil. (Arxiu de l'Autoritat Portuària de Balears).

El mes d'octubre de 1936:

El dia 8 del mismo mes de octubre por orden del comandante militar de Santanyí y posteriormente de orden del Sr. Ingeniero Jefe se volvió a encender.

Dia 25: Con esta fecha se ha presentado en este faro procedente del servicio militar, a continuar el servicio de su empleo el Sr. Monserrat.

El mes de novembre de 1936:

Dia 13: Con esta fecha deja de alumbrar este faro por haberse recibido orden del Comandante Militar de Santañy de que no se encendiera hasta nueva orden, e igualmente dejó de alumbrar la Horadada suponiendo la habrán apagado por orden también de la autoridad.

Mes de febrer de 1937:

Con fecha 7 de este mes de Febrero se encendió este faro por orden de la Jefatura de O.P., orden telefónica y que procedía del Estado Mayor central y con la aprobación del Comandante Militar de Santañy, a las 17 h 42' y se apagó a las 17 h 52 en virtud de otro telefonema del Jefe del Sector de Campos, de lo que se dió conocimiento.

Mes de març de 1937:

En cumplimiento de un telefonema del Jefe del Sector de Campos a la 21 h 35' del dia 8 de este mes se encendió el faro funcionando hasta las 2 de la madrugada hora que se mandó apagar y que se dió conocimiento.

En virtud de orden telefónica a las 22 h del dia 14 se encendio este faro funcionando normalmente hasta el amanecer del dia siguiente. Orden dada por el Teniente Coronel Jefe del Sector de Campos.

En virtud de orden del mismo alumbro este faro desde el anochecer hasta el amanecer del dia 25 del mismo mes. Igualmente estuvo alumbrado desde las 2 de la madrugada del dia 27 hasta el amanecer.

Abril de 1937:

Dia 3: Por orden telefónica del Jefe del Sector de Campos se encendió este faro a las tres de la madrugada y a las cuatro se apagó.

Dia 5: A la una de esta madrugada se encendió este faro por orden del mismo Jefe alumbrando hasta el amanecer.

Dia 8: Por disposición del mismo Jefe se encendió este faro a la una y media (digo) desde las 2 dos y media estuvo alumbrando hasta las cuatro del mismo turno.

Dia 18: Esta noche del dia 18 se encendio por orden del mismo Jefe militar a las 20 h 30' y se apago a la 22 h.

Dia 19: En este turno tambien y por orden del mismo Jefe se encendió a las 18 h 57' y se apago a las 20 h.

Dia 22: Durante este turno estuvo alumbrando este faro por orden telefonica del mismo Jefe desde las 24 h hasta las tres de la madrugada.

Agost de 1937:

Dia 28: Por haberse recibido orden telefónica del Teniente Coronel Jefe del Sector de Campos, estuvo alumbrando este faro durante toda la noche del 28 al 29.

Setembre de 1937:

Dia 12: En cumplimiento de una comunicación del Teniente Coronel del Sector de Campos estuvo alumbrando este faro desde la una de la madrugada de la noche del 12 al 13 hasta el amanecer.

Dia 13: Esta noche del 13, En virtud de una orden telefonica del Jefe del Sector de Campos, se encendió este faro a la una de la madrugada y se apago al amanecer de 14.

Dia 14: Este dia atendiendo a otra orden del mismo Jefe estuvo alumbrando el faro desde la puesta del sol del 14 hasta el amanecer del 15.

Dia 19: La citada noche, por orden del citado Jefe de Campos, estuvo encendido este faro desde la puesta del sol hasta las 24 de la misma.

Dia 25: En virtud de orden telefónica del mismo Jefe de Campos, se encendió este faro a las 21 del dia 25 y se apagó a la una 20' del 26.

Dia 29: Durante la noche del 29 y dispuesto por el mismo Jefe militar alumbró este faro desde las 23 h y se apagó a las 23 h 30' de la misma.

Octubre de 1937:

Dia 8: En virtud de orden telefónica del mismo Jefe Militar, se encendió este faro a las 23 h del dia 8 y se apagó a las 4 de la madrugada del 9.

Dia 12: Por orden del Jefe del Sector de Campos se encendió este faro a las 19 del día o sea de la noche del 11 y se apagó al amanecer del 12.

Dia 17: A las 24 se encendió por orden del mismo Jefe y se apagó al amanecer del día 18.

Dia 24: Por haber sido llamado a filas y con esta fecha, deja de prestar servicio en este faro el torrero Sr. Monserrat.

Octubre de 1937:

Dia 3: Sin novedad mas que se encendió el faro por orden telefonica del Estado Mayor Naval - Estuvo encendido desde la 1 h 35' de la madrugada del 4 hasta el amanecer del mismo.

Diciembre de 1937:

Dia 2: Desde las 2 de la madrugada del día 3 estuvo alumbrando este faro hasta el amanecer del mismo.

Dia 7: En virtud de orden telefonica postal, estuvo alumbrando este faro desde las 21 h 45' del día 7 hasta el amanecer del 8.

Mes de Diciembre de 1937 2º triunfo:

Dia 22: En virtud de un telefonema postal del Teniente Coronel Jefe del E. M. Se encendió este faro a las 6 h de la madrugada del día 3 alumbrando hasta las 6 h 30' de la misma.

Mes de Enero de 1938 2º triunfo:

Dia 8: Por orden del E.M.N. se encendió este faro al anochecer del 9 y se apagó al anochecer del 10.

Dia 9: Sin más novedad que debido al gran vendaval que reinó toda la noche se hizo el servicio con la Lámpara Maris.

Mes de Febrero de 1938 2º triunfo:

Dia 10: En virtud de orden telefónico del E.M., se encendió este faro al anochecer del día 10 y se apagó al amanecer de 11.

Mes de Mayo de 1938 2º año triunfo:

Dia 25: Desde las 3 de la madrugada hasta el amanecer del día 25 y por orden del Sr. Coronel Jefe del Sector de Campos, estuvo alumbrando este faro, sin que

ocurriera novedad.

Dia 27: Desde el anochecer hasta el amanecer y por orden del Sr. Coronel Jefe del Sector de Campos, estuvo alumbrando este faro sin mas novedad.

Mes de junio de 1938 2º año triunfo:

Dia 7: Comunicose al Sr. Ayudante encargado que por orden telefonica del Jefe del Sector de Campos, estuvo alumbrando este faro durante toda la noche del 27 de Mayo ultimo.

Mes de Agosto de 1938 3er año triunfo:

Nota del mes anterior: Desde las 24 del día 27 de Julio hasta el amanecer del 28, estuvo alumbrando este faro por haberlo dispuesto en orden telefónica, el Jefe del Sector de Campos.

Mes de Septiembre de 1938 3er año triunfo:

Dia 9: Por orden telefonica del E.M. estuvo alumbrando este faro desde las 22 h. Hasta las 24.

Mes de Noviembre de 1938 3er año triunfo:

Dia 3: Esta noche del 3 al 4, por orden del E.M. (telefonema) funcionó este faro desde las 0 h 55 del día 4 hasta el amanecer del mismo y segun consta en el libro registro y por orden telefónica del mismo E.M., tambien estuvo alumbrando el faro desde las 21 h 10 ' del día 29 de octubre último y se apagó a la 1 h 5' del día 30.

Dia 7: En cumplimiento de un telefonema del E.M. se encendió este faro a las 17 h del día 7 y se apagó a las 3 h 30 ' del día siguiente.

Mes de Diciembre del año 1938 3er año triunfo:

Dia 12: En cumplimiento de un telefonema del E.M. se encendió este faro a las 17 h 25' y se apagó a las 20 h 55' de la misma.

Mes de Marzo de 1939 3er año triunfo:

Dia 10: En virtud de una comunicación telefónica del Ilmo Sr. Ingeniero Jefe y dispuesto por el Ilmo Sr. Almirante de la Base Naval, queda normalizado el servicio de este faro debiéndose de encender y apagar diariamente a la hora de Reglamento.

En el día de hoy se ha encendido a las 19 h 30', hora misma que se comunicó habiendo funcionado todo el resto de la noche, sin mas novedad.

Aquesta nota del torre encarregat, Guillem Bonet, va ser la darrera que va escriure en relació a les ordres d'encendre el far durant aquest conflicte bèl·lic. Després ja va lluir els seus raigs de llum amb normalitat.

Farolers al far del Cap de ses Salines

Faroners, farolers, torrers o tècnics mecànics de senyals marítims, vigilant l'horitzó llunyà i la farola al sostre de la torre, sense límits de temps ni d'espai, guardians permanents dels punts més entrats dins la mar o de illots solitaris, ermitans de les ribes. Treballaven al far, hi vivien, a voltes hi naixien els fills o s'hi morien, pescaven, caçaven, ajudaven a naufragis i fins i tot hi acabaven la vida. Els llocs on s'ubicaven els fars solien estar enfora dels nuclis de població i allà els seus hostes, els farolers i les seves famílies hi portaven una vida isolada, tranquil·la, poc ser massa.

Amb els anys es van anar automatitzant buidant-se primer els dels illots, i amb la llei de ports de l'any 1992 es va declarar a extingir el cos de tècnics mecànics de senyals marítims, per la qual cosa els fars s'han anat quedant orfes de la presència humana.

Com a memòria en aquests talaiers que ompliren de vida i esperances els fars, i en concret el del Cap de ses Salines, vagi aquesta relació dels noms dels torrers encarregats de la vigilància del far, que he aconseguit esbrinant els Llibres Diaris de Servei existents, per mitjà de les seves firmes. En manquen alguns i a més pot haver-hi qualque errada. Per elaborar un llistat més exhaustiu s'haurien de mirar els no-menaments, feina que encara resta per fer.

Any 1883: Antonio Pomares (torrer encarregat)
Rafael Llaser

Any 1884: Antonio Pomares (torrer encarregat)
Rafael Llaser (fins el mes de novembre)
Ramón Clar (des de el mes de desembre)

Any 1885 al març de 1891: Antonio Pomares (torrer encarregat)
Ramón Clar

Any 1891 (des de el mes d'abril): Adrover
Bartolomé Sastre

Any 1892 al juliol de 1901: Bartolomé Sastre

Any 1901 (des de el mes d'agost): Bartolomé Sastre (torrer encarregat)
Bartolomé Tomàs

Any 1902 i 1903: Bartolomé Sastre (torrer encarregat)
Pedro J. Amengual

Any 1904: Bartolomé Sastre (torrer encarregat) (fins el mes de febrer)
Juan Bta. Alzina (torrer encarregat) (des de el mes de març)
Pedro J. Amengual

Any 1905 a 1907: Juan Bta. Alzina (torrer encarregat)
Pedro J. Amengual

Any 1920 (mes de Desembre) Antonio Massanet (torrer encarregat)

al març de 1927: Guillermo Bonet
Miguel Amengual (suplent en diversos permisos dels titulars)
Miguel. Torrens (suplent en diversos permisos dels titulars)

Any 1928: Pedro J. Amengual
Guillermo Bonet

- Any 1929: Pedro J. Amengual (fins el mes de març)
Guillermo Bonet
Jaime Covas (el mes d'abril)
Bernardo Monserrat (des de el mes de maig)
- Any 1930 a 1936: Guillermo Bonet (torrer encarregat)
Bernardo Monserrat
Jaime Covas (suplent en diversos permisos dels titulars)
Juan Moll (suplent en diversos permisos dels titulars)
Miguel Torrens (suplent en diversos permisos dels titulars)
M. Massanet Orpi (suplent en diversos permisos dels titulars)
- Any 1937: Guillermo Bonet (torrer encarregat)
Bernardo Monserrat (fins el mes d'octubre)
- Any 1938: Guillermo Bonet (torrer encarregat i únic torrer)
- Any 1939: Guillermo Bonet (torrer encarregat)
Bernardo Monserrat (des de el mes de maig)
- Any 1940 a 1945: Guillermo Bonet (torrer encarregat)
Bernardo Monserrat
Jaime Covas (suplent en diversos permisos dels titulars)
- Any 1969 (mes d'abril) a 1975: Fernando Santacruz Barceló
Antonio Frontera Pascual
José Castelló Gómez (suplent en diversos permisos dels titulars)
- Any 1976: Fernando Santacruz Barceló
Antonio Frontera Pascual (fins el mes de setembre)
José Castelló Gómez (des de el mes d'octubre)

- Any 1977: Fernando Santacruz Barceló
José Castelló Gómez (fins el mes de març)
Pedro Vidal Vidal (des del el mes d'abril)
- Any 1978: Fernando Santacruz Barceló
Pedro Vidal Vidal (fins el mes de febrer)
L. Bonet (des de el mes de març)
- Any 1979: Fernando Santacruz Barceló
L. Bonet (fins el mes de març)
Juan Ferrer (des del el mes d'abril)
- Any 1980 (fins el mes de maig): Fernando Santacruz Barceló
Juan Ferrer (fins el mes de març)
- Any 1987 (mes de desembre) fins ara: Julián Vidal Vidal
- Any 1990 a 1993: Julio Candeira

Aquestes persones fruïren de l'encant d'aquests paratges verjos, patiren la seva llunyania, i encara resten presents a cada escaló de la torre, a cada llampec del llum. I continua la làmpada, dalt de la torre, encenent-se totes les nits de tots els dies de tots els anys.

Bibliografia

Arxiu de l'Autoritat Portuària de Balears.

Joan Llabrés Ramis, *Els llums en la història de Mallorca*. Estudis monogràfics del Museu Arqueològic La Porciúncula. Ciutat de Mallorca, 1977.

Guillermo Carbonell Vadell, *Los faros de Baleares*. Editorial mallorquina de Francisco Pons. Palma, 1955.

Miguel Angel Sánchez Terry, *Faros Españoles del Mediterráneo*. Ministerio de Obras Públicas

Sant Jaume 04

y Urbanismo. Madrid, 1987.

Miguel Angel Sánchez Terry, *Faros Españoles del Mediterráneo. 2ª edición*. Ministerio de Obras Públicas y Transportes. Madrid, 1993.

Diversos autors, *Els fars de les illes Balears*. Autoritat Portuària de Balears. Edicions de turisme cultural. Palma, 2002.

Rafel Soler Gayà, *Curiositats del port de Palma de Mallorca. 2a edició*. Autoritat Portuària de Balears. Palma, 1998.

Faros de España. Ente Público Puertos del Estado. Madrid, 2003.

Diversos autors, *Las ayudas a la navegación marítima en la historia. Expofaros*. Ente Público Puertos del Estado. Madrid, 2003.

Guía de la exposición. Expofaros 2003. Ente Público Puertos del Estado. Madrid, 2003.

Rafael Soler Gayà, "Un segle i mig dels fars a les Balears", a *150 anys d'Obres Públiques a les Illes Balears*. "Sa nostra" Obra Social i Cultural. Colegio de Ingenieros de Caminos, Canales y Puertos. Palma, 1996.

Memoria sobre el estado de las obras publicas en España en 1856. Dirección General de Obras Públicas. Edición facsímil del Ministerio de Fomento. Madrid, 2001.

Javier Pérez de Arévalo, Kole Seoane. *El far de Formentera (La Mola)*. Editorial Mediterrània. Autoritat Portuària de Balears. Eivissa, 2001.

Joan Llabrés Ramis, Jordi Vallespir Soler, *Els nostres arts i oficis d'antany (I)*. Estudis monogràfics del Museu Arqueològic La Porciúncula. Ciutat de Mallorca, 1980.

Arxiduc Lluís Salvador, *Les Balears*. V volum. Promomallorca Edicions, S.L.

PROGRAMACIÓ DE LES FESTES Sant Jaume Santanyí 2004

Divendres 16 de juliol de 2004

A les 20,00 h Semifinals de Futbol Sala : Elèctriques Santanyí-Restaurant Es Port. *Al pavelló municipal*.

A les 21,00 h Semifinals de Futbol Sala : Bar Sa Creu-Milar S'Aljub. *Al pavelló municipal*.

Dissabte 17 de juliol de 2004

A les 20,00 h Tercer i Quart lloc i FINAL de Futbol Sala. *Al pavelló municipal*.

Diumenge 18 de juliol de 2004

A les 9,00 h Volta cicloturística. Concentració a la Plaça Major. En acabar la volta, tots els participants anirem a berenar a Sa Residència (Vegeu-ne programes a part). Organització: Renault Santanyí i Ferreteria Mestre.

A les 17,00 h fins a les 20,00 h Curses de mini-motos en benefici de l'ONG Porreres sense barreres. A les 18,00 h hi haurà rompuda d'una barrera i a les 19,00 h amb la compra d'una camiseta l'ONG et deixarà provar una mini-moto. A la Plaça Ramon Llull..

A les 19,00 h Inauguració de l'exposició de treballs de la tercera edat (ceràmica, brodats...). A la casa de cultura del Carrer Centre, 28.

A les 19,20 h Inauguració de l'exposició *Mujeres de Madagascar* de Toni Muntaner, que forma part d'un projecte humanitari, el qual consisteix a dur aigua potable a Sarodrano, un poble amb greus mancances d'aquest preciós líquid, A la Casa de Cultura de can Jaume Antoni (carrer Portell, 11).

PROGRAMACIÓ DE LES FESTES **Sant Jaume** Santanyí 2004

A les 19,40 h Inauguració de l'exposició *Santanyí vist per Bernareggi*. A la Casa de Cultura de can Jaume Antoni (carrer Portell, 11).

A les 21,00 h Pregó de les Festes de Sant Jaume 2004 a càrrec de Sebastià A. Adrover. A la Plaça Major

A les 22,00 h Gran nit de sarsuela amb Xerach Alonso, *soprano*; Maribel Ortega, *soprano*; Hans Ever, *tenor* (cantants del Liceu de Barcelona) i la Banda Municipal de Música de Santanyí. Director: Miquel Bonet.

Dilluns 19 de juliol de 2004

A les 17,00 h Concurs de natació i jocs a les piscines municipals.
A continuació Animació Infantil amb el grup *Conffetti*. A més hi haurà un castell infable.
Totes les activitats seran al recinte de les piscines municipals.

A les 22,00 h Cinema a la fresca amb la projecció de la pel·lícula *Días de Fútbol*. Direcció: David Serrano. A la Plaça Constitució.

Dimarts 20 de juliol de 2004

A les 17,30 h Obertura del Bus d'Aigua patrocinat per la CAM. A la Plaça Constitució

A les 18,00 h Concurs de dibuix per a tots els nins i nines. Organització: Mestresses de Casa Nureddunna de Santanyí. A la Plaça Constitució.

A les 22,00 h Concert de música jove a càrrec dels grups locals La Movida, Shaketime i Wuzzup. A la Plaça Major.

PROGRAMACIÓ DE LES FESTES **Sant Jaume** Santanyí 2004

Dimecres 21 de juliol de 2004

A les 18,00 h Trial amb bicicletes. A la Plaça Constitució

A les 20,00 h Futbol-7: Policia Local Santanyí-Guardia Civil Santanyí. Al camp municipal d'esports.

A les 21,30 h Presentació de l'opuscle *Cançons de Cabrera* de Cosme Aguiló a càrrec de Felip Munar. A la Casa de Cultura de can Jaume Antoni.

Dijous 22 de juliol de 2004

A les 22,00 h Actuació del grup santanyíner Ordi Broix i a continuació concert de música tradicional mallorquina amb l'actuació del grup Herbes Dolces.
A la Plaça Major.

Divendres 23 de juliol de 2004

A les 18,00 h Horabaixa d'esports d'aventura per petits i grans: Rocodromo i Tirolina, Tir amb arc. Per als més petits, hi haurà diferents tallers de manualitats.
A la Plaça Constitució.

A les 20,00 h Començament del torneig d'SQUASH a l'Hotel Pinos Playa de Cala Santanyí.

A les 23,00 h Verbena Camp amb les actuacions de l'Orquesta Oasis, la Gran Orquesta Mallorca i per finalitzar la verbena l'actuació del Grup Lolo's Band. A la Plaça Major.

PROGRAMACIÓ DE LES FESTES **Sant Jaume** Santanyí 2004

Dissabte 24 de juliol de 2004

A les 9,00 h Cuadrangular de Petanca: CP Santanyí- CP Cala Llobards
CP Cala Murada – CP Portocolom

A les pistes municipals.

A les 17,45 h Exposició Camió París Dakar 2004 patrocinat per l'Ajuntament de Santanyí. Pilot: Pep Vila, Copilots: Moi i Toni Manresa "Taconer". *A la Plaça Constitució.*

A les 18,00 h Sortida de dimonis i caparrots que acompanyats pels xeremiers faran la cercavila pel poble convidant la gent a la festa. Sortida de la *Plaça Major.*

A les 18,00 h Final del torneig de tenis. *Al camp municipal d'esports.*

A les 19,00 h Corregudes de cintes i a continuació carreres de joies. Per acabar els joves i al·lots majors de 18 anys correran una porcella *A la Plaça Major.*

A les 20,00 h Final del torneig d'SQUASH a l'Hotel Pinos Playa.

A les 20,00 h Futbol veterans Santanyí-Ses Salines. *Al camp municipal d'esports.*

A les 23,00 h GRAN VERBENA SANT JAUME 2004 amb les actuacions dels grups: SONOR, HORRIS KAMOI i l'actuació estel·lar del grup DANZA INVISIBLE.

Per acabar la ja tradicional FESTA DELS 40 PRINCIPALS.

En acabar la verbena i agafar forces pel dia següent berenarem tots junts.

Al camp municipal d'esports.

ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

PROGRAMACIÓ DE LES FESTES **Sant Jaume** Santanyí 2004

DIUMENGE 25 DE JULIOL DE 2004 FESTIVITAT DE
SANT JAUME APÒSTOL

A les 10,30 h Albada amb la Banda Municipal de Música de Santanyí.

A les 11,00 h Ofici solemne en honor a Sant Jaume. Presidirà i predicarà Mn. Joan Sunyer Ramos, fill del poble. Cantarà la Coral de Sant Andreu de Santanyí (direcció: Pere Bonet Bonet). Organista: Joan Vidal Perelló.

A les 12,00 h Interpretació de La Balanguera per la Banda Municipal de Música de Santanyí. A continuació refresc per a tothom.

A les 18,30 h Presentació del llibre *El temps llençat al pou* de Pere Rosselló Bover, guardonat amb el XIX premi de poesia Bernat Vidal i Tomàs. *A la Casa de Cultura de can Jaume Antoni.*

A les 19,00 h Concert de música clàssica a càrrec de Joan Sbert Ferrando (Clarinet), Joan Martorell i Oscar Amieva (Piano). *A la Casa de Cultura de can Jaume Antoni.*

A les 19,00 h Streetball. *A la Plaça Constitució*

A les 19,00 h Futbol 3ª Divisió CD Santanyí-Equip a determinar. *Al camp municipal d'esports.*

A les 22,00 h Representació de l'obra de teatre EL TIO DE L'HAVANA de Josep Maria Tous i Maroto a càrrec d'un grup de santanyiners. *Al camp municipal d'esports.*

A les 24,00 h Com a fi de festa grans focs artificials a càrrec de la Pirotècnia Jorda S.L. *Al camp municipal d'esports.*

PROGRAMACIÓ DE LES FESTES

Sant Jaume

Santanyí 2004

Dilluns 26 de juliol de 2004

A les 10,00 h VI Campus de Bàsquet per a iniciació i perfeccionament a càrrec de José Antonio Piqueres entrenador nacional. Organitza: B.C Santanyí. *Al Pavelló municipal.*

A les 19,00 h Festa per a les persones majors. Hi haurà una demostració de ball de bot i un berenar. *A la Residència de la tercera edad.*

Divendres 30 de juliol de 2004

A les 18,00 h Cloenda del VI Campus de Basket. *Al Pavelló municipal*

A les 22,00 h Recital de Flauta i Piano a càrrec de Catalina Roig i Maria Tomàs. *A la casa de cultura de can Jaume Antoni.*

Diumenge 1 d'Agost de 2004

A les 16,00 h Campionat de Mallorca 2004 de Tir amb Colombar. Organitza: Societat de caçadors de Santanyí. *A Son Danusset*

A les 19,00 h Passejada solidària amb el lema **tots x tots** a benefici de Fundació La Sapiencia. Enguany solidaritat s'escriu amb S de Santanyí. Organitza: Joves de Post Confirmació. Concentració a la Plaça Major (Veure programes a part).

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

PARLAMENT PRONUNCIAT AMB MOTIU DEL LLIURAMENT DEL XIXÈ PREMI DE POESIA BERNAT VIDAL I TOMÀS

Cristòfol Vidal Vidal

Senyor Batle, autoritats, familiars de Bernat Vidal i Tomàs, amigues i amics,

Reunir-nos avui per celebrar la dinovena convocatòria i atorgament del premi de poesia que duu el nom de **Bernat Vidal i Tomàs**, personalment, com a santanyiner i com a regidor de Cultura de l'Ajuntament del nostre poble, em provoca un feix de sentiments que van des de l'emoció a l'orgull.

Emoció, perquè, des que era infant pucer i després ja més entrat d'anys i d'experiències, he vist la figura del nostre apotecari, cronista i animador cultural i la seva obra, intel·lectual, poètica i cívica com un referent mític del nostre Santanyí.

I orgull, perquè, en aquesta Mallorca nostra, els fets i les obres solen ser superficials i fugissers, sobretot en els anys més recents d'una modernitat que mira més les aparences i el guany immediat que no les virtuts de la cultura i de la sensibilitat artística. Com a contrast, el premi literari que instaurà el nostre Ajuntament ja va per la dinovena edició. Una iniciativa que no es basa en criteris materialistes, sinó ben al contrari que cerca reforçar les veus de l'esperit, s'ha consolidat, tot resistint els avatars polítics, les modes i la buidor d'una societat abocada al consum i a la diversió fàcil.

L'emoció i l'orgull però encara augmenten més quan pens que rere el premi hi glateix l'alè de l'amor del nostre poble, el de Santanyí i el de Mallorca, per una llengua i per una cultura mil·lenària que ens ha fet ser com som. I és en aquest punt, el dels valors simbòlics d'una llengua i d'una cultura, on, a criteri meu, es troba l'essència d'aquest premi de poesia i la coherència del nom que, l'any 1986, l'Ajuntament nostre li posà: **Bernat Vidal i Tomàs**.

Perquè **Bernat Vidal** representa amb honor aquests valors simbòlics, però la seva significació és, per a nosaltres fills del poble que ell tant estimà, encara més transcendent.

Vidal fou un home intel·ligent, culte, creatiu, inquiet, innovador... però fou també, i potser de manera primordial una persona solidària, més abocada als altres que a

ell mateix. La passió que sentia pel seu poble, per la gent, per la cultura i la llengua pròpies, ajuntades amb la seva obertura a altres cultures i a altres móns el convertiren en un autèntic mestre. Un mestre que, des de l'àmbit més local - interessat i difusor de la història menuda de Santanyí, ànima de mil iniciatives culturals al poble - al més universal - el seu mestratge als escriptors i intel·lectuals mallorquins dels anys cinquanta és reconegut per la història de la literatura al nostre país - feu de les seves capacitats un acte continu de donació als seus conciutadans. Ell, en els anys obscurs de la postguerra, quan precisament la vida no era "en rosa", pensà primer en el pròxim que en ell mateix i canalitzà els seus sabers, que eren molts, a orientar i empènyer els altres - Blai Bonet, pot ser-ne la fita més alta - que no a fer la seva obra literària personal.

Aquest valor "pedagògic" en els camps cultural i literari de **Bernat Vidal**, a criteri meu, són els que fan que un premi de poesia, adreçat a fomentar principalment nous creadors, prengui amb el seu nom una dimensió absolutament concordant amb el seu missatge cultural i cívic. Ell, com escriptor amb unes potencialitats que tothom li reconeix, publicà poc, però feu que d'altres poguessin editar les obres pròpies, els donà estímul i suport, ànim i coratge i, sovint, ajuts més "materials". Aquest certamen municipal, en nom seu, cerca el mateix: impulsar la creació i la divulgació de poesia en la nostra llengua. El nostre farmacèutic, pare de l'estàtua literària més famosa de les lletres mallorquines, ens deixà en uns bells versos, un indicatiu ben clar del seu pensament al respecte:

Als ulls, sempre, el mateix blau,
als claus, sempre, el mateix fang,
-cor en guerra, rostre en pau-
fent volta el molí de sang,
germà l'ase, sens fatiga,
en hort tornes la garriga.
Molí, molí,
donant voltes fas camí.

"Tornar la garriga en hort", amb passió però amb la dolçor de formes que dona la cultura, amb treball seriós i constant, amb el somriure un punt irònic als llavis, és l'objectiu alliberador que proposava en un poema magnífic, ple, com d'altres seus, de reminiscències de la poesia de la generació del 27. Un missatge prou entenedor i ben vigent avui.

El premi "**Bernat Vidal i Tomàs de poesia**" que ara som a punt d'atorgar vol ser un homenatge a l'esperit que caracteritzà el nostre conciutadà, un tribut que faci efectiva la manifestació de la creença del poble de Santanyí en els valors que representen el patrimoni cultural i lingüístic de la nostra terra.

El premi que vol contribuir a l'estímul dels nous poetes i a la consolidació de les seves obres pretén conjugar, com tan bé feia **Bernat Vidal**, les dimensions local i universal de la nostra cultura, per retre així homenatge a una tradició antiga i a la confiança en un futur que voldríem esplendorós i fructífer.

Un futur com el que el mateix **Bernat Vidal** feia desitjar a un altre santanyiner universal, el Bisbe Verger, el qual el feu efectiu:

... Joan, vull de Santanyí
les llavors de la nostra illa;
les fruites dels nostres camps
m'endolciran la saliva,
i sabran al meu bisbat
quan dolça és la pàtria mia.

Els fruiters de Santanyí
A Nova León floriren.

Moltes gràcies.

Cristòfol Vidal Vidal
Santanyí 23 d'abril de 2004
Dia del llibre

ACTA DE LLIURAMENT DEL XIX PREMI BERNAT VIDAL I TOMÀS

Cristòfol Vidal Vidal, com a secretari del jurat del XIX Certamen de Poesia *Bernat Vidal i Tomàs* que organitza l'Ajuntament de Santanyí.

CERTIFIC

Que el jurat del XIX Premi de Poesia *Bernat Vidal i Tomàs*, format per Antoni Vidal Ferrando, Gabriel Florit Ferrer i Miquel Melià Caules es va reunir dia 19 d'abril de l'any 2004 i va prendre les determinacions següents:

1. El jurat vol fer constar l'alta qualitat dels treballs que s'han presentat en aquest certamen.
2. El jurat n'ha fet una primera selecció i després de les deliberacions pertinents es va arribar a un consens i es va prendre la decisió unànime de donar com a finalista l'obra titulada *Lluna distinta* amb el lema *Cronos* (pseudònim *Mari Pau*) i com a guanyadora l'obra titulada *El temps llençat al pou* de *Pere Rosselló Bover*.

I, perquè així consti, expedesc aquest certificat.

Santanyí, 19 d'abril de 2004

Galeria

Per l'amic Miquel Pont
amb cordial
agraïment, del seu
afec
Joan Soler-Jové

Joan Soler-Jové
Barcelona 26-V-1934
Dibuix "Charlie Rivel"

RAONS DE LA GRAFIA SON MOJA, I NO SON MÒGER*

COSME AGUILÓ

Son Moja és el nom d'un antic terreny de conreu amb arbres, avui urbanitzat i abans ja molt dividit, situat a Mallorca, en el terme de Santanyí, a uns 1500 m de la població, entre es Torrent d'en Manento i es Torrent de sa Tanca.

L'ús escrit del topònim sempre s'ha fet des de la incoherència de múltiples grafies, tant en els poquíssims documents que en coneixem, com en els rètols actuals indicadors del nucli urbanitzat. L'ajuntament de Santanyí, fa poc temps, va acordar unificar-les i aquesta decisió va generar la petita investigació que m'és grat exposar avui en aquesta reunió d'estudiosos de l'onomàstica.

Sempre havíem considerat escaient escriure *Son Mòger*, pel fet que el topònim era basat en un cognom mallorquí (un *son* antic no sol regir altra cosa) que ha arribat a l'actualitat transcrit amb una bategant final, òbviament muda, com és habitual en mallorquí.

Mòger perviu a Mallorca com a cognom i com a malnom. El DCVB, s. v., registra el llinatge a Lluçmajor, Campanet i Selva i no en dona cap etimologia. F. de B. Moll (1982: 116) transcriu la pronúncia fricativa [»mçZ'], tot classificant l'antropònim entre els d'origen germànic i, sense oferir un ètim segur, es limita a apuntar una possible relació amb el cognom català *Motger*, igualment germànic, relació difícil, ja que no s'explica el desplaçament accentual. El DCVB reporta també aquest antropònim amb la grafia *Mutjé*.

La documentació mallorquina del segle XV mostra que al costat de la pronúncia fricativa se'n va desenvolupar una altra d'africada, amb les grafies *Motge* i *Motger*, ambdues legibles com a [»mçdZ'], ja que, tractant-se d'una variant de la mateixa família i a vegades del mateix individu, no sembla que la segona s'hagi d'interpretar com a *Motger*, amb pronúncia oxítona i no paroxítona. A Campanet la pronúncia actual del cognom *Mòger* és l'africada [»mçdZ'], mentre a Santanyí segueix sent fricativa (com *plaja* i no *platja*).¹

Comunicació llegida el 20 de març de 2004, en la Jornada d'antroponímia i toponímia celebrada a Santa Margalida.

¹ Segons una amable comunicació verbal de Damià Ferrà-Ponç.

Del topònim, no en tenim testimoniatges antics, sinó sols dues ocurrències molt recents, ambdues amb bategant final: el 1818, *Son Mòger* (Apeo de Santanyí) i el 1909, *Son Mòjer* (Papers de Cas Guaret Vell).

La documentació més antiga del cognom a Mallorca² no reflecteix mai la consonant final, la qual comença a aparèixer el 1426. Aquesta és la relació:

1336, *Moga*, monedatge d'Inca (J. Miralles: 1997, p. 714).

1357, *Moge* (Miralles: 1984, p. 143 i 169).

1359, *Moga*, homes d'armes de Binimala (Miralles: 1997, p. 714).

1359, *Moge*, homes d'armes d'Huialfàs, de Binimala i de Sencelles i homes d'armes de Montuiri (Miralles: 1997, p. 714).

1404, *Moge* (G. Llompart, 1980, p. 121).

1416, *Moga* (G. Llompart, 1980, p. 125).

1426, *Moger* (G. Llompart, 1980, p. 126).

1435, *Moye* (G. Llompart, 1980, p. 128).

1436, *Motge* (G. Llompart, 1980, p. 128).

1438, *Moger* (G. Llompart, 1980, p. 129).

1485, *Moge* (G. Llompart, 1980, p. 171).

1485, *Motger* (G. Llompart, 1980, p. 172).

A parer meu, el cognom mallorquí *Moja* (avui grafiat *Mòger*, amb una consonant paragògica que no es realitza fonèticament), prové, com tants altres llinatges mallorquins,³ d'un poble homònim del Principat, situat, aquest, en el municipi d'Olèrdola, a l'Alt Penedès, a 2 km de Vilafranca.⁴ Hi ha dos indrets més amb el mateix topònim, l'un vora la fortalesa de Biure, al sud-oest de Santa Coloma de Queralt (mapa 61 de l'*Atles Topogràfic de Catalunya*) entre Barberà de la Conca

² Em plau agrair a Anoni I. Alomar el seu inestimable ajut en la recerca documental del cognom.

³ No apareix al treball de J. ROSSELLÓ LITERES i J. A. VIDAL RETTICH, *Incidència de la toponímia catalana sobre els llinatges de Mallorca*, «Publicacions de l'Arxiu Diocesà», (Palma de Mallorca, 1982).

⁴ Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya, p. 114.

i Cabra del Camp (mapa 75 de la mateixa obra). És presumible, encara que res no en sé, que els noms d'aquests dos indrets de menor entitat poblacional siguin trasllats del primer. Recordem també que a Barcelona hi ha el Palau Moja.

L'etimologia d'aquest lloc no és fàcilment abordable. J. Coromines (*Onomasticon Cataloniae*, s. v.) descarta una base *Modius*, impossible fonèticament. També rebutja les propostes de Grier i Pere Català com a variant de molló 'fita', que amb raó etiqueta d'absurdes. Diu que és vague pensar en ètims preromans i assaja trobar paral·lels en les formes antigues de Monza (Llombardia) i en noms de la planta *Cistus monspeliensis* com *moudjo* (Llenguadoc), *motgera* (rossellonès), que té la variant *motja*, la qual es pronuncia amb la vocal tancada. Al final esmenta com a més fundades dues etimologies basades en l'àrab: segons la primera seria un derivat de *mui9a* 'lloc aigualós'; la segona emparentaria el nom amb el barranc de Mautx del terme de la Nucia, també relacionat amb l'aigua. En definitiva: res no se sap amb seguretat de l'ètim.

Però si l'ètim és incert, la qüestió de l'absència de bategant final és fora de dubtes en totes les mencions del topònim penedesenc (J. Coromines: íd.): *Moia* (981), *Mogia* (1011). En el segle XI dos documents llatins, una mica desconcertants, transcriuen «castro Mox» (1068), «castro Mocho» (1080). A partir dels inicis del segle XII, la forma moderna *Moja* (grafiada *Moia*, *Moya* i *Modia*) és constant.

De tot això es dedueix que la *r* final de la grafia *Mòger* és espúria, afegit analògic dels escriptors a partir del segle XV, que devien basar les fluctuacions en les de topònims preromans i araboberbers com *Bóquer*, *Míner*, *Cúber*, *Bèquer*, *Síller*, *Tènger*, *Monnàber*, que podeu veure grafats en el mapa Despuig (1784) amb vocal final: *Boca*, *Mina*, *Cuba*, *Beca*, *Silla*, *Tange*, *Monnaba*. D'altres han arribat a l'actualitat amb aquesta vocal: *Selva*, *Tanca*, *Pula*. Sabem que el primer tenia la mateixa consonant i, contra l'apariència, no basa el seu ètim en el llatí *SILVA*.

I doncs, si els llinatges són de les persones i poden transcriure's segons la tradició o la voluntat de normativització (*Suñer* / *Sunyer*, *Covas* / *Coves*, *Truyols* / *Trullols*, *Vercher* / *Verger*), els topònims són de tots els usuaris de l'idioma i quan la tradició gràfica no té un gran arrelament, com és el cas de Son Moja, és convenient que la grafia s'adapti a l'ètim, sempre que no distorsioni la pronúncia i la

del topònim santanyiner, que és fricativa com la del Principat (a Vilafranca del Penedès diuen que «a Moja, poca gent i boja») ha de veure desaparèixer, segons el meu parer, una consonant final que no fa sinó desfigurar la forma antiga del cognom, allunyar-la dels orígens i enfosquir, més encara, la seva etimologia.

BIBLIOGRAFIA

M. ALCOVER i F. DE B. MOLL, *Diccionari Català Valencià Balear*, vol. 7 (Palma de Mallorca, 1977).

J. COROMINES, *Onomasticon Cataloniae*, Curial edicions catalanes, vol. V (Barcelona, 1996).

GENERALITAT DE CATALUNYA i INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya* (Barcelona, 2003).

INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA, *Atles topogràfic de Catalunya*, 1: 50 000, Generalitat de Catalunya, vol. 2 (Barcelona, 1995).

G. LLOMPART MORAGUES, *La pintura medieval mallorquina, su entorno cultural y su iconografía*, ed. Lluís Ripoll (Palma de Mallorca, 1980).

J. MIRALLES i MONSERRAT, *Un llibre de cort reial mallorquí del segle XIV*, vol. II, editorial Moll (Mallorca, 1984).

MIRALLES i MONSERRAT, *Corpus d'antropònims mallorquins del segle XIV*, Institut d'Estudis Catalans (Barcelona, 1997).

F. DE B. MOLL, *Els llinatges catalans*, editorial Moll (Mallorca, 1982).

COSME AGUILÓ
Santanyí, abril de 2004

GRUMETS

Gori Suau Vidal

Del pensament brolla la paraula. La paraula expressa uns sentiments. Aquests sentiments poden ser encertats o equivocats. Els que llegesquin els "grumets", que jutgin el meu treball. Si es considera que estic equivocant, que no es faci cas del que dic. En canvi, si els trobau encertats, jo vos els oferc en aquestes festes juntament amb l'esforç mental realitzat.

Bon Sant Jaume i que la joia que ens porta el Sant duri tot una anyada.

No t'inquietis per la quietud, de vegades és necessària.

Hi ha moments inoportuns que no s'han d'usar per a coses oportunes.

Qui gaudeix de prestigi, ha de conservar-lo, perquè pot caure en desprestigi.

El que porten, no t'importa. Cada un porta el que necessita.

No visquem sense esperança, que ens passarem la vida desesperats.

L'error és no cometre cap error.

Posa paciència on hi ha impaciència i tornarà la serenor.

El despreci no és per al despreciat. Retornarà un dia al que va despreciar.

Si dubtes, dubta, però mentre dubtis cerca la veritat.

Si divideixes et tocarà menys, però tots tendrem qualche cosa.

No escoltis el que diguin aquells que no saben escoltar, perquè només saben parlar aquells que abans han escoltat.

El que pesa és pesat i hi ha pesats que no pesen.

Els ancians, el que valoren és continuar essent ancians valorats.

Si perds el sentit comú, quedes absent del més comú de tots els sentits.

Hi ha actes que no es repeteixen ni amb una borratxera, però malauradament les borratxeres sí es repeteixen.

A més democràcia, més pluralitat. A més pluralitat, la democràcia tentineja però es manté.

La veritat a mitges és mitja veritat i condueix a l'error.

Viure per a alguns és no viure, perquè s'han de desviure per poder algun dia viure.

Sant Jaume 04

GRUMETS

No tots els mals són malignes, però sí tota maldat és maligna.

El pitjor amic és el millor enemic.

El que venç no sempre convenç. La teva victòria ha de ser la victòria de tots.

No t'afanyis a destacar, és millor passar desapercebut fent el bé.

Estima sense límits, que l'amor no els té.

Canviar de carril pot esser de valents. No tots els trens condueixen a un mateix camí.

No siguis motiu perquè el teu consemblant ensopegui.

No compris segons l'embolcall, és que importa és el que hi ha dintre.

No et conformis amb el que és fàcil, et sentiràs més realitzat si aconseguixes metes difícils.

Insisteix com la gota d'aigua, que aconseguix foradar la roca.

Obre't pas, però no deixis ningú tirat a la cuneta.

L'immigrant és un ésser que, com tots els altres, cerca la felicitat i que nosaltres a vegades ens resistim a comprendre'l.

Compartir l'esforç és menys esforç amb els demés.

La boira pot estorbar el teu camí. Seu-te i espera la llum del sol.

No cerquis en el buit qualche cosa que t'ompli.

L'odi no és sempre culpa del que el sent, sinó del que el provoca.

L'orgull és un sentiment de superioritat equivocant.

Si ets prudent, no cauràs en la imprudència.

Confiar és fiar-se del que et mereix confiança.

Les ficcions no són reals i la realitat està plena de ficcions.

El que informa forma els demés, perquè actuïn segons la formació rebuda.

Cala Santanyí, juliol de 2004

CONCERTS A POSTA DE SOL CONSOLACIÓ 2004

Dia 7 d'agost a les 21,00 hores

QUARTET BALEAR

Smerald Spahiu, violí · Cristina Correa, violí · Elisabeth Romero, viola · Luis Correa, violoncel

El Quartet Balear és una formació de músics de diferents països però que viuen i treballen a Mallorca ja que alguns dels seus membres són solistes de l'Orquertra Simfònica de Balears i de la Camerata Sa Nostra.

Els quatre components han actuat com a solistes en múltiples ocasions tant a Mallorca com a l'estranger i a més de la nostra orquestra han format part d'altres formacions restigioses als seus països.

Com a quartet estable (l'únic de caire professional que hi ha a Mallorca) intenten presentar, al costat d'obres prou conegudes i del repertori tradicional, algunes altres partitures noves que el públic coneix menys.

En el programa que presenten al Consolació, inclouen un dels quartets més coneguts i difícils del repertori: el Quartet en do menor Op. 18 núm. 4 de Beethoven, però a la primera part presenten un altre quartet ben conegut de l'espanyol Arriaga i a més també presenten una suite del mallorquí Antoni Parera Fons, basada en temes populars nostres.

PROGRAMA I

Suite en tres moviments. Antoni Parera Fons

Inici

Tonada

Dansa

Quartet núm. 3 en Mi bemoll major J. C. Arriaga

Allegro

Pastorale, andantino

Menuetto, allegro

Presto

PROGRAMA II

Quartet en do menor Op. 18 núm. 4 L. V. Beethoven

Allegro ma non tanto

Scherzo-Andante scherzoso quasi allegretto

Menuetto-Allegretto

Allegro

Sant Jaume 04

Dia 14 d'agost a les 21,00 hores

ERNESTO BITETTI, guitarra

Aquest guitarrista argentí-espanyol és un dels grans intèrprets de la guitarra actual dins el panorama internacional.

Ha oferit recitals als més grans teatres del món: Musikverein, Pleyel, Lincoln Center, metropolitan Festival Hall, Bolshoi, Concertgebouw, Queen Elisabeth Hall, Teatre Colon, Teatre Real....

Tant en solitari com també al costat d'orquestrs de cambra o simfòniques (English Chamber, Solistes de zagreb, Cambra de Praga, Munich, Filharmònica de Londres...) Bitetti sempre ha obtingut un èxit gran, tant de públic com de crítica.

Ha estat guardonat amb múltiples premis internacionals i alguns artistes li han dedicat obresper a guitarra: J. Rodrigo, Moreno Torroba, Castelnuovo-tesesco, García Abril, A. Piazzola...

Els seus enregistraments a EMI per Deutsche Grammophon són de referència.

PROGRAMA I

H. Villalobos

M. de Falla

M. Ravel

E. Satie

F. Moreno Torroba

PROGRAMA II

Roland Dyens

Gentil Montaña

Ariel Ramírez

Hector Ayala

A. Piazzola

Preludi num. 1/Estudi num. 11

Homenaje (Le Tombeau de Debussy)

Pavane pour une infante defunte

Gnossienne núm. 1

Sonatina

Allegretto-Andante-Allegro

Libra Sonatine

India-Largo-Fuoco

Fantasia (Mapale-Bambuco)

Zamba

Gato

Tango-Vals-Tango

Sant Jaume 04

Dia 21 d'agost a les 20,30 hores

EBONY QUARTET

Tomàs Colomina Remigia · Eduardo Bernabeu Valls · Juan Emilio Martínez Selfa · Virgilio Camarasa Cleries

Ebony Quartet està format per músic de l'orquestra sinfònica, Banda Municipal, Conservatori i l'Escola municipal de Música de Santanyi.

Com a quartet té molt poca història ja que només compta amb un any d'existència, temps en el qual ha realitzat concerts per pobles de l'illa de Mallorca (Montuïri, Santa Margalida, etc.)

La Programació d'aquest concert està dividida en dos parts bastant diferents en quant a estils. La primera part interpretaran temes més clàssics i a la segona part inclouen a la seva formació guitarra, baix i bateria, per tal de ajudar a fer unes peces més modernes (Blues, Jazz..)

PROGRAMA

1a Part

- Ouverture des noces de Figaro
- Ave Maria

Tango
Sevilla
Czardas

W. A. Mozart
F. Schubert
I. Albeniz
I. Albeniz
V. Monti

2a Part

A Picnic Suite
The pink Panther
Blue Clarinet
Blues en Bb
Manhattan Rag

J. Favoreel
J. Mancini
C. Herreros
H. Both
H. Both

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Sant Jaume 04

CONCERTS A POSTA DE SOL CONSOLACIÓ 2004

Dia 28 d'agost a les 20, 30 hores

"COL·LECTIU D'ARTISTES LÍRICS"

"Es dos bessons" (Ses nostres rondaies contades i cantades-II)

Libretto: Gabriel Aguilera, Música: Andreu Bennàssar, Il·lustracions: Joan Llaneras

Repartiment:

Padrina (narradora)..... Mª Carmen Mestre
Peixet i jaia..... Mónica Aguilera, mezzosoprano
Pare i Rei..... Andreu Llamas, baix
Juan..... Gabriel Aguilera, barítono
Princesa..... Rosana Delgado, soprano
Bernat..... Pedro Fuentes, tenor
Acompanyament..... Andreu Bennàssar, pianista

El Col·lectiu d'artistes lírics va néixer de manera espontània pel fet que sovint coincidien actuant, en concerts i recitals, un grup de bons amics i, així, a l'ombra dels Cicles d'òpera de la Fonoteca, es varen constituir com a grup estable i, poc després, adoptaren el nom de "Col·lectiu d'artistes lírics".

Foren els seus fundadors el baríton Francisco Bosch, l'actriu Catalina Valls, la soprano María José Martorell, el pianista-compositor Andreu Bennàssar i el baríton Gabriel Aguilera que, des d'aleshores, n'és el Coordinador i Director.

D'entre les moltes activitats que duu a terme en són destacables els *Cicles d'òpera* de la Fonoteca i els programes de "*Lírica a la part forana*", ambdós de periodicitat anual i que pretenen divulgar la música lírica a tot arreu de la nostra Comunitat. Són freqüents les intervencions a tot tipus d'esdeveniment musical com ara les Festes de Sant Sebastià de Ciutat, els Cicles de Música del s. XX de la Fundació March, Serenatas d'estiu de Cala Ratjada, Nit de sarsuela de Calvià, etc....

Actualment, a més dels dits fundadors, hi participen la soprano Rosana Delgado, la mezzosoprano Mónica Aguilera, el tenor Pedro Fuentes i el baix Andreu Llamas.

Sant Jaume 04

Al llarg dels més de setze anys d'existència, hem comptat amb importants col·laboracions com les dels comentaristes i musicòlegs Antoni Fullana, Pere Estelrich o Bernat Cifre, cantants com les sopranos Isabel Rosselló, Esther Barceló o Maripaz Juan Castro, les mezzosopranos Sylvia Corbacho i Francesca Alomar, els tenors Josep M. Olives i Honorat Moll o les corals de Calvià, la Polifònica de Bunyola, la coral Sant Andreu i la Brotet de romaní, entre moltes d'altres.

També, sota idea del seu director, Gabriel Aguilera, el mestre Bennàssar *ha musicat* tres rondaies mallorquines ("*Dos fiis de viuda*", "*Es dos bessons*" i "*Es Patró Pere*") amb libretto del mateix Aguilera i basada en les obres del mateixos títols de Jordi d'es Racó. S'han presentat a tota la part forana de Mallorca amb molt bona acollida i darrerament ho ha fet a l'illa de Menorca.

El Col·lectiu ha editat un *dobte D.C.* amb l'obra lírica del mestre Andreu Bennàssar i la interpretació vocal del mateix Col·lectiu i dos més amb les obres "*Dos fiis de viuda*" i "*Es dos bessons*", ambdues de la sèrie "*Ses nostres rondaies contades i cantades*".

INFORMACIÓ MUNICIPAL PRESSUPOST MUNICIPAL ANY 2004

INGRESSOS

A) OPERACIONS CORRENTS

Imposts directes: rustica, urbana, vehicles, IAE	6.100.000,00
Imposts indirectes: impostos I construccions	400.000,00
Taxes i altres ingressos: recollida de ferns, clavegueram, ocupacio del sol	2.100.000,00
Transferimcies corrents: Fons Nacional de Cooper. Municipal	1.901.000,00
Ingressos patrimonials: interessos, platges.	360.000,00

B) OPERACIONS DE CAPITAL

Transfer! lDcies de Capital: de l'Estat, Comumtat i Consell.	85.600,00
Passius financers: prestecs	5.753.400,00

TOTAL 16.700.000,00

DESPESES

A) OPERACIONS CORRENTS

Despeses de personal: alts carrecs, personal, seguretat social i despeses de representacio	4.109.000,00
Despeses de bens corrents i serveis: recollida de ferns, vies urbanes, camins, clavegueram, enllumenat public, festes	5.913.000,00
Despeses de finançament: interessos d'operacions de credit	3.300,00
Transferecies corrents: suhrencions, accio social i 07%	639.000,00

B) OPERACIONS DE CAPITAL

Inversions reals: teatre de Santanyi, Escola de Musica de Cala d'Or, piliesportiu Cala d'Or	5.925.000,00
Transferencies de capital: Pla Mirall per afacanes de particulars	100,00
Passius financers: amortitzacions operacions credit	80.600,00

TOTAL 16.670.000,00

PADRÓ D'HABITANTS (31.12.2003)

	TOTAL
S'ALQUERIA Blanca	956
CALA D'OR	3.841
CALAFIGUERA	611
CALA LLOMBARDS	308
CALA Santanyi	463
Calonge	807
Es Cap des Moro	111
ES LLOMBARDS	547
PORTOPETRO	550
SANTANYI	3.080
TOTAL	11.274

DEMOGRAFIA

ANY 2003	111
N AIXEMENTS	65
MATRIMONIS	59
DEFUNCIONS	

Ajuntament de Santanyi

Pirotecnia
Jorda S.L.
HIJOS
Fuegos Artificiales

Carretera Sineu, 10 - Lloret de Vistalegre
Tel. 971 524 044 - Tel./Fax 971 524 212
Móvil 609 861 678

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Ajuntament de Santanyí